

Почему Моше разбил скрижали?

Какое отношение разбитие скрижалей имеет к смерти праведников? Могли ли буквы слететь с камня прежде, чем Моше разбил скрижали? Оригинальный взгляд на историю и ее современную прочтение.

Еврейское озарение

Знакомство с учением Ребе

ЭКЕВ

דְּבָרִים

לעילוי נשמת אמנו וזקנתנו
האשה החשובה מצויינת במדותיה

בעלת מסירות נפש

מרת דבורה ע"ה גרינברג

בת הרה"ח ר' אהרון מענדל

נפטרה אור ליום ג' - כ"א מנחם אב תשפ"ג

В память о нашей маме и бабушке

Дворе Гринберг

Дочери раввина Аарона Мендела Хазана

*Она жертвовала собой ради еврейства
Покинула этот мир 21 менахем ава 5783*

For sponsorship opportunities, email info@jewishinsights.org

Published and Copyright 2024 by

Shluchim Office International

816 Eastern Parkway, Brooklyn, NY 11213

718.221.0500

5784 - 2024

Founded in 2008 in memory of Rabbi Gabi and Rivky Holtzberg OB"М
Shluchim of the Rebbe to Mumbai India

А. Слетевшие буквы

ПЕРВОИСТОЧНИК 1 Дварим, 9:9-10, 12, 15-17

Когда я взошел на гору, чтобы принять скрижали каменные, скрижали завета, который заключил Г-сподь с вами, и пробыл я на горе сорок дней и сорок ночей — хлеба не ел я и воды не пил. И дал Г-сподь мне две скрижали каменные, (на которых) написано перстом Б-жьем, а на них согласно всем речениям, как говорил Г-сподь с вами на горе из среды огня в день собрания.

И сказал Г-сподь мне: «Встань, сойди скорее отсюда, ибо извратился народ твой, который ты вывел из Египта. Уклонились поспешно они от пути, какой Я заповедал им, сделали себе литого (идола)».

И обратился я, и сошел с горы, гора же пылает огнем, и две скрижали завета на обеих руках моих. И увидел я: вот вы согрешили против Г-спода, Б-га вашего, сделали себе тельца литого, уклонились поспешно от пути, который заповедал Господь вам. И схватил я две скрижали, и бросил их из обеих рук моих, и разбил я их на ваших глазах.

בְּעֲלֹתִי הַהָרָה לְקַחַת לְוַחַת
הָאֲבָנִים לְוַחַת הַבְּרִית אֲשֶׁר
כָּרַת ה' עִמָּכֶם, וְאָשַׁב בְּהָר
אֲרָבָעִים יוֹם וְאֲרָבָעִים לַיְלָה
– לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא
שָׁתִיתִי. וַיִּתֶּן ה' אֵלַי אֶת שְׁנֵי
לְוַחַת הָאֲבָנִים – כְּתָבִים
בְּאֶצְבַּע אֱלֹקִים – וַעֲלִיָּהֶם
כָּכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה'
עִמָּכֶם בְּהָר מְתוֹךְ הָאֵשׁ בְּיוֹם
הַקָּהֵל.

וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי: קוּם רַד מִהָר
מִזֶּה, כִּי שָׁחַת עַמֶּךָ אֲשֶׁר
הוֹצֵאתָ מִמִּצְרָיִם, סָרוּ מִהָר
מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתָם עֲשׂו
לָהֶם מַסֵּכָה.

וְאִפֹּן וְאֵרַד מִן הָהָר, וְהָהָר
בֹּעֵר בָּאֵשׁ וּשְׁנֵי לְוַחַת
הַבְּרִית עַל שְׁתֵּי יָדַי. וְאָרָא
וְהִנֵּה חֲטָאתֶם לַה' אֱלֹקֵיכֶם,
עֲשִׂיתֶם לָכֶם עֵגֶל מַסֵּכָה,
סָרְתֶם מִהָר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר-
צִוָּה ה' אֶתְכֶם. וְאֶתְפַּשׁ בְּשְׁנֵי
הַלְּחָת וְאֶשְׁלַכְכֶם מֵעַל שְׁתֵּי
יָדַי, וְאֶשְׁבְּרֶם לְעֵינֵיכֶם.

ПЕРВОИСТОЧНИК 2 Мидраш Танхума, Тиса, 21

В тот момент, когда Святой, Благословен Он, дал скрижали Моше, они чудесным образом поддерживали свой собственный вес. По мере спуска Моше, приближения к стану [Израиля] и при виде тельца, буквы слетели сами собой со скрижалей и скрижали внезапно стали тяжелыми в его руках. И тотчас воспылал гневом Моше и бросил их о землю.

בְּשַׁעָה שֶׁנָּתַן לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא אֶת הַלּוּחוֹת, הָיוּ סוֹבְלִין
אֶת עַצְמָן. כִּיּוֹן שִׁירַד וְקָרַב
אֶל הַמַּחֲנֶה וְרָאָה אֶת הָעֵגֶל,
פָּרַח אוֹת הַכְּתָב מֵעֲלֵיהֶם
וְנִמְצְאוּ כְּבָדִים עַל יָדָיו שֶׁל
מֹשֶׁה. מִיָּד וַיַּחַר אַף מִיָּדוֹ
וַיִּשְׁלֹךְ מִיָּדוֹ.

Ребе

Зачем нужно было разбивать произведение рук Б-га?

Разбиты были первые скрижали, созданные Б-гом, в отличие от вторых, изготовленных Моше, как сказано в стихе: «Вытеши себе две каменные скрижали». В Торе, как знает даже пятилетний ученик, однозначно указано, что «скрижали - деяние Б-га», на которых начертаны Десять заповедей, «письмена Б-га». (Это верно даже для вторых скрижалей, и тем более это верно для первых скрижалей, которые были дарованы до греха золотого тельца).

Другими словами, решив начертать Десять заповедей на скрижалях, Б-г не ограничился драгоценными камнями, такими как сапфир, но создал новую сущность, названную «деянием», достойную

לכאורה אינו מובן: שבירת הלוחות היתה בלוחות הראשונים, שלא היו מעשה ידי אדם, כמו הלוחות שניות - שאמר הקב"ה למשה "פסל לך שני לוחות אבנים"¹, אלא מעשה ידי אלקים, כמו שכתוב בפירוש בחומש (כפי שיודע גם בן חמש למקרא) "והלוחות מעשה אלקים המה"² - עוד לפני שנכתב עליהם ה"מכתב" של עשרת הדברות ש"מכתב אלקים הוא"³ (שענין זה היה אפילו בלוחות השניות, ועל אחת כמה וכמה בלוחות הראשונים שהיו קודם החטא).

כלומר: כשרצה הקב"ה לכתוב את עשרת הדברות - לא הסתפק בלוחות שנעשים מאבנים טובות סתם, כמו לוחות שהיו מ"סנפרינון"⁴, אלא ברא בריאה מיוחדת של לוחות

(1) תשא לד, א.
(2) שם לב, טז.
(3) שם.

содержать «письмена Б-га», Десять заповедей. (Эти скрижали были выше всего созданного в течение шести дней творения, о чем свидетельствует тот факт, что они были созданы в пятницу вечером недели творения, как объясняют комментарии к Мишне).

Возникает вопрос: почему Моше разбил скрижали? Даже когда они были разбиты, а буквы Десяти заповедей слетели с камня, перестав быть «письменами Б-га», скрижали все еще сохраняли свое величайшее достоинство - быть «деянием Б-га»!

Зачем разрывать стертый договор?

Стих «И бросил из рук своих» Раши комментирует так: «Моше сказал себе: если относительно отдельной заповеди о Песахе Тора говорит: “Никакой чужак не должен есть ее”, то тем более это верно в отношении всей Торы! Весь еврейский народ теперь подобен отступившим от веры, разве могу я дать ее им?»»

Но даже если скрижали еврейскому народу дать нельзя, это еще не означает, что их нужно разбивать. Поэтому Раши продолжает объяснять, что разбитие скрижалей сродни разрыву брачного договора представителем невесты.

שהם "מעשה אלקים", שיהיו ראויים לכך שיכתב עליהם "מכתב אלקים" של עשרת הדברות. (ועד שגדלה מעלתם שלא בערך לכל מעשה ששת ימי בראשית, כמובן מזה שהם בין ה"עשרה דברים" ש"נבראו בערב שבת בין השמשות" כמבואר במפרשי המשנה).

ועל פי זה נשאלת השאלה - למה נשברו הלוחות? הן אמת שכאשר פרחו מהם האותיות של עשרת הדברות נתבטלה המעלה של "מכתב אלקים", אבל עדיין נשארה בהם המעלה הנפלאה ביותר ש"מעשה אלקים המה"!!?

על הפסוק "וישלך מידי וגו'", מפרש רש"י: "אמר, מה פסח שהוא אחד מן המצוות, אמרה תורה כל בן נכר לא יאכל בו", התורה כולה כאן, וכל ישראל מומרים, ואתננה להם!?"

אמנם, גם אם אי אפשר לתת את הלוחות לבני ישראל, עדיין אין זו סיבה לשברם. ועל זה מפרש רש"י ששבירת הלוחות על ידי משה היא כמו קריעת הכתובה על ידי השושבין⁷.

(6) בא יב, מג.
(7) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 220. וש"נ.

(4) פרש"י עה"פ (לד, א). וראה גם לקו"ש ח"ט ע' 106 הערה 9. וש"נ.
(5) תשא לב, יט.

ПЕРВОИСТОЧНИК 3 Раши, Шмот, 34:1

Есть притча о царе, который уехал в заморскую страну и оставил обрученную невесту со служанками. Из-за испорченности служанок она приобрела дурную славу. Тогда ее защитник встал и разорвал ее брачный договор. Он сказал: «Если царь решит убить ее, я скажу ему: “Она еще не твоя жена”. Царь проверил и обнаружил, что в испорченности обвинить можно лишь служанок. Он примирился с ней, и ее защитник сказал ему: «Напиши ей другой брачный договор, ибо первый разорван». Царь ответил ему: «Ты разорвал его, ты и пойдешь покупать другой лист, и я составлю его для нее своей рукой». Царь в притче ассоциируется с Б-гом, служанки представляют примкнувших к евреям во время Исхода инородцев, защитник - это Моше, а обрученная - еврейский народ.

מִשָּׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהֵלֵךְ לְמַדִּינַת
הַיָּם וְהֵנִיחַ אֶרְסוֹתָיו עִם
הַשְּׂפָחוֹת, מִתּוֹךְ קִלְקוּל
הַשְּׂפָחוֹת יָצָא עֲלֶיהָ שֵׁם
רָע, עָמַד שׁוֹשְׁבֵינָה וְקָרַע
כְּתוּבָתָהּ, אָמַר אִם יֹאמֵר
הַמֶּלֶךְ לְהַרְגָּהּ, אֹמֵר לוֹ עַדִּין
אֵינָה אִשְׁתְּךָ. בְּדַק הַמֶּלֶךְ
וּמִצָּא שְׂלָא הָיָה הַקִּלְקוּל
אֲלָא מִן הַשְּׂפָחוֹת, נִתְרַצָּה
לָהּ, אָמַר לוֹ שׁוֹשְׁבֵינָה כְּתַב
לָהּ כְּתוּבָה אַחֲרַת, שֶׁנִּקְרָעָה
הָרֵאשׁוֹנָה. אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ
אִתָּה קָרַעְתָּ אוֹתָהּ אִתָּה קָנָה
לָהּ נִיר אַחַר וְאֲנִי אֶכְתַּב
לָהּ בְּכַתֵּב יָדִי. כֵּן הַמֶּלֶךְ זֶה
הַקֶּבֶ"ה, הַשְּׂפָחוֹת אֵלּוּ עַרְבֵי
רַב, וְהַשׁוֹשְׁבִין זֶה מִשֵּׁה,
אֶרְסוֹתָיו שֶׁל הַקֶּבֶ"ה יִשְׂרָאֵל,
לְכֹה נִיאֵמַר פְּסָל לָהּ.

Ребе

На первый взгляд, согласно этому объяснению, не может быть, чтобы буквы слетели со скрижалей до того, как они были разбиты. Если бы буквы слетели, скрижали остались бы выхолощенными, без букв «Да не будет у тебя других богов». В этом случае они не были бы подобны брачному договору, и не было бы необходимости их разбивать.

ולכאורה, על פי זה אי אפשר לומר שקודם שבירת הלוחות פרחו מהם האותיות - כי אם כן, נשארו הלוחות אבנים חלקות (כמו קלף חלק ללא כתב), ללא האותיות "לא יהיה לך אלהים אחרים", כך, שכבר אין כאן "שטר כתובה", ואם כן, מה היה הצורך בשבירת הלוחות!?

Б. Исчезающая жизненная сила

Ребе

Высеченные буквы не стираются

Объяснение этого будет понятно даже пятилетнему ученику. Как уже многократно говорилось, некоторые вещи настолько просты, что их просто упускают из виду. В нашем случае есть простой вопрос:

Предположение о том, что буквы могли слететь со скрижалей, но скрижали остались невредимыми, правомочно только в том случае, если буквы были написаны, как в свитке Торы, чернилами на пергаменте. Ведь тогда буквы были бы отдельной сущностью от поверхности, на которую они наносятся. Однако Тора подчеркивает, что буквы были «высечены на скрижалях»: это касается букв алеф, нун, каф и йуд, составляющих слово «Анохи» («Я»), и всех 620 букв Десяти заповедей. Это поднимает закономерный вопрос: возможно ли, чтобы скрижали остались невредимыми, когда исчезли буквы, а позже были разбиты, в то время как буквы было неотъемлемой частью камня!

Нельзя утверждать также, что буквы разлетелись вместе с осколками камня, на котором они были высечены. Такая подробность нигде не упоминается и противоречит прямому смыслу слов «буквы слетели», что означает, что исчезли буквы, но не камень.

הביאור בזה - בפשטות - כפי שמבין גם בן חמש למקרא, ובהקדם המדובר כמה פעמים שיש דברים פשוטים שדווקא מצד הפשטות שבהם לא עומדים על זה, ובנידון דידן, ישנה קושיה:

הענין של "אותיות פורחות" - שגם אז נשארו הלוחות בשלימותם, ורק לאחר זה היתה שבירתם - שייך רק אילו היו אותיות שבלוחות כמו אותיות הכתובות בספר תורה בדיו על הקלף, היינו, שהאותיות הן דבר נוסף כו'; אבל מפורש בחומש: "חרות על הלוחות"⁸, היינו, שהאותיות אל"ף, נו"ן, כ"ף ויו"ד של "אנכי", וכל שש מאות ועשרים האותיות שבעשרת הדברות היו חרותות וחקוקות בתוך הלוחות, ואם כן, נשאלת השאלה⁹: איך יתכן שיהיו האותיות פורחות ועדיין ישארו הלוחות בשלימותם (עד ששברום), בה בשעה שכל מציאות האותיות היא באופן ד"חרות על הלוחות"!?!

ואין לומר שביחד עם האותיות פרחו גם חלקים מהאבן שעליה היו חרותים האותיות - שהרי לא מצינו זאת בשום מקום, וזהו היפך משמעות הלשון שהיו האותיות פורחות (רק האותיות ולא האבן).

8) תשא לב, טז.
9) ראה גם חדא"ג מהרש"א לפסחים שם.

Сущность осталась

Ответ на это следует (и понятен даже пятилетнему ребенку) из мидраша, который говорит, что после того, как буквы исчезли, «скрижали стали тяжелыми в руках Моше... и разбились».

Сами скрижали по определению должны были иметь большой вес хотя бы потому, что их размер составлял шесть ладоней на шесть ладоней, как объясняется в Талмуде. Это ясно и из того факта, что для высекания всех слов требовалась большая поверхность, и особенно с учетом того факта, что их должен был видеть с вершины горы весь стан Израиля.

Однако буквы сделали скрижали как бы живой сущностью, самостоятельно несущей саму себя. Даже пятилетний ребенок знает, что нечто одушевленное нести легче, чем неодушевленное. Буквы словно давали жизнь скрижалям, подобно тому, как душа дает жизнь телу и делает его легче. Если это верно в отношении человеческой души, то тем более это верно в отношении «письмен Б-га» которые были «высечены на скрижалях». Только когда буквы слетели, скрижали стали тяжелыми в руках Моше.

Это проясняет для нас значение слов «буквы слетели» – они относятся не к самой сущности букв, а к их жизнетворной силе.

והביאור בזה - מובן (אפילו לבן חמש למקרא) מהמשך המאמר שכאשר היו האותיות פורחות אזי "נמצאו (הלוחות) כבדים על ידיו של משה":

הלוחות מצד עצמם הוצרכו להיות כבדים - שהרי מידת הלוחות היתה ששה טפחים על ששה טפחים (כמבואר בגמרא¹⁰). וכמובן גם בפשטות, שיש צורך בשטח גדול שיוכלו להיכתב כל עשרת הדברות, ובפרט שהיתה צריכה להיות אפשרות לראותם מראש ההר בכל שטח מחנה ישראל.

אלא מאי, על ידי האותיות נעשו הלוחות כמו דבר חי שנושא את עצמו (כפי שמצינו בכמה ענינים¹¹), וכפי שרואה גם ילד שנקל יותר לשאת דבר חי מאשר לשאת דבר דומם, והיינו, שהאותיות החיו את הלוחות - במכל שכן מנשמה שמחיה את הגוף ופועלת שיהיה קל יותר (נושא את עצמו), ועל אחת כמה וכמה בנוגע לאותיות של "מכתב אלקים" שהיו "חרות על הלוחות"; ורק כשהיו האותיות פורחות, אזי נמצאו הלוחות כבדים על ידיו של משה.

ועל פי זה מובן הפירוש של אותיות פורחות - שלא מדובר אודות מציאות האותיות כשלעצמן, אלא אודות החיות שבאותיות¹².

¹⁰ ראה אלשיך (תשא לד, א. שם, ד (קרוב לסופו)): "רוח קדוש" שהי' "בקרוב כל אות ואות".

¹¹ ב"ב יד, א. וש"נ.
¹² שבת צד, א. וש"נ.

Это отвечает на вопрос о том, как скрижали могли существовать и после того, как высеченные на них буквы исчезли. Материал скрижалей и сущность букв остались целыми, скрылась лишь жизнетворная сила, исходящая от «писмен Б-га».

Учитывая, что только сила «писмен Б-га» скрылась, а сущность букв сохранилась, можно утверждать, что буквы заповедей «Я, Г-сподь, Б-г» и «Да не будет у тебя других богов» все еще существуют (хотя и без силы «писмен Б-га»). Поэтому Моше должен был разбить скрижали, подобно тому, как защитник невесты разорвал брачный договор в притче, чтобы избавить обрученную невесту от наказания.

ולכן אין מקום לשאלה כיצד נשארה המציאות של לוחות האבנים לאחרי שפרחו האותיות שהיו חקוקות עליהם - כיון שנשארה מציאות הלוחות יחד עם האותיות בשלימותם, אלא שפרחה החיות שהיתה באותיות מצד היותן "מכתב אלקים".

ועל פי האמור, שנתבטלה רק המעלה של "מכתב אלקים" אבל עדיין נשארו מציאות האותיות, הרי יש מקום למידת הדין לטעון שרואים על הלוחות את האותיות "אנכי" ו"לא יהיה לך" (אם כי ללא העילוי של "מכתב אלקים" שפרח מהם), ולכן הוצרך משה לשבור את הלוחות, כמשל השושבין שקרא את הכתובה כדי שלא תיענש הארוסה.

ПЕРВОИСТОЧНИК 4 Иерусалимский Талмуд, Йома 1a (цитируется Раши к Дварим, 10:7)

Рабби Йудан сын рабби Шалома говорил: «Почему в Писании рассказ о смерти Аарона соседствует с рассказом о разбитии скрижалей? Чтобы научить нас, что смерть праведников так же тяжела для Б-га, как разбитие скрижалей».

אמר רבי יודן בִּירְבִי שְׁלוֹם.
לְמָה סָמַךְ הַכָּתוּב מִיתַת
אַהֲרֹן לְשִׁבּוֹר הַלּוּחֹת?
לְלַמְדֵּךְ שְׁמִיתָתָן שֶׁל צְדִיקִים
קָשָׁה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוא, כְּשִׁבּוֹר לוחֹת.

(13) ראה סה"מ תרנ"ט ס"ע כ' [ס"ע כח ואילך].
(14) ראה שבת קנב, ב.

Ребе

Что касается смерти, то даже пятилетний ученик знает, что когда душа покидает тело, тело на первых порах все еще сохраняет свою целостность. А со временем оно начинает разлагаться, пока даже совершенные праведники не возвращаются в прах.

Поскольку Раши сравнивает смерть праведников с разбитием скрижалей, это означает, что тот же процесс происходил с ними. Сначала Жизнетворная сила покинула буквы на скрижалях, подобно тому, как душа отходит от тела. При этом материал скрижалей продолжил существовать еще какое-то время, так же как тело остается нетленным после того, как душа покидает его. Затем сами скрижали были разбиты - руками Моше - точно так же, как тело начинает разлагаться через некоторое время после того, как душа покидает его.

Кто дозволил Моше разбить скрижали?

Основываясь на объяснении, согласно которому Раши считает, что «буквы слетели», мы можем ответить и на другой вопрос.

Когда пятилетний ученик узнает, что Моше разбил скрижали, у него возникнет вопрос: даже если Моше не мог передать скрижали еврейскому народу из-за запрета есть пасхальную жертву чужаку, то кто дал ему право разбивать скрижали? Это не просто закономерный вопрос, это еще и идет вразрез сказанному:

בנוגע לענין המיתה - יודע גם בן חמש שתחילה מסתלקת הנשמה מן הגוף, ועדיין נשאר כל הגוף בקיומו, ורק לאחר זה במשך הזמן נפסד גם הגוף¹³, ועד שאפילו צדיקים גמורים שבין לעפרן¹⁴.

וכיון שרש"י מדמה מיתתן של צדיקים לשבירת הלוחות, על כן צריך לומר שכך היה הסדר בשבירת הלוחות - שתחילה נסתלקה החיות מהאותיות שבלוחות, בדוגמת סילוק הנשמה מן הגוף, ועדיין נשארה מציאות הלוחות, בדוגמת קיום הגוף גם לאחר סילוק הנשמה; ורק לאחר זה היה ענין נוסף של שבירת הלוחות עצמם - על ידי משה - כשם שלאחרי זמן נפסד גם מציאות הגוף.

ועל פי האמור שגם לשיטת רש"י בפשוטו של מקרא היו האותיות פורחות - תתורץ קושיה בפשוטו של מקרא⁷:

כאשר הבן חמש למקרא לומד שמשה רבינו שבר את הלוחות - מתעוררת אצלו קושיה: גם אם משה לא היה יכול לתת את הלוחות לבני ישראל בגלל הקל וחומר מקרבן פסח ש"כל בן נכר לא יאכל בו" - מי נתן לו רשות לשבור את הלוחות!?

(15) פרשת ראה יב, ב-ד.
(7) ראה גם לקו"ש חל"ד ע' 220. וש"נ.

«Уничтожьте совсем... И разружьте их жертвенники... И истребите их имя.... Не делайте такого Г-споду, Б-гу вашему». Раши комментирует: «это запрет на стирание имени Б-га или удаление камня с жертвенника». Если так, то как Моше мог разбить скрижали, которые обладали даже большей святостью, чем свиток Торы?!

На первый взгляд, разбивать скрижали действительно было запрещено, однако ради народа Моше самоотверженно пошел на то, чтобы уничтожить брачный договор между евреями и Б-гом, дабы они не были наказаны. Однако исходя из объяснения выше, где за основу берется мнение Раши о том, что «буквы слетели» с камня в прямом смысле, выходит следующее:

Увидев, что Б-г уже начал разбивать скрижали, изымая жизнотворную силу букв, служивших главным компонентом «письмен Б-га», Моше довершил начатое, и Б-г поблагодарил его за их разбитие.

ושאלה זו היא לא רק מצד הסברה, אלא גם ממה שכתוב¹⁵ "אבד תאבדון גו' ונתצתם את מזבחותם גו' ואבדתם את שמים גו' לא תעשון כן לה' אלקיכם", "אזהרה למוחק את השם ולנותץ אבן מן המזבח כו"¹⁶, ואם כן, איך הותר למשה לשבור את הלוחות, שיש בהם קדושה עוד יותר מספר תורה!?

בפשטות היה אפשר לומר שאכן היה אסור לשבור את הלוחות, אלא שמשה מסר את נפשו עבור בני ישראל לשבור את הלוחות שהיו שטר הקידושין של בני ישראל להקב"ה, כדי שלא יענשו כו'; אבל על פי האמור לעיל שגם לשיטת רש"י בפשוטו של מקרא היו האותיות פורחות - מובן:

משה רבינו ראה שהקב"ה התחיל לשבור את הלוחות - שנטל מהם את ה(חיות שב)אותיות שזהו עיקר ענין הלוחות ("מכתב אלקים"), ולכן המשיך גם הוא ושבר את הלוחות עצמם, ואכן הקב"ה אמר לו "ישר כח ששברת"¹⁷.

(16) פרש"י על הפסוק.
(17) שבת פז, א. וש"נ. הובא בפרש"י עה"ת ס"פ ברכה.

В. Мистическая причина разбития скрижалей

Ребе

Должен ли еврейский народ лишиться скрижалей из-за 3000 нечестивцев?!

Однако объяснения, в соответствии с которым разбитие скрижалей было подобно разрыву брачного договора, является недостаточным. Относительно греха золотого тельца Раши говорит, что среди согрешивших были разные категории людей: «Те, кто согрешил при свидетелях и после их увещевания, были казнены мечом... те, кто согрешил при свидетелях, но без их увещевания...» и т.д. Однако, помимо этих людей, подавляющее большинство еврейского народа не согрешило с золотым тельцом. Это тем более верно, когда мы говорим о еврейских женщинах, которые, согласно Мидрашу, отказали мужьям в просьбе пожертвовать свои украшения на создание тельца, как сказано: «И весь народ снял золотые кольца, которые были в ушах их» - только собственные уши мужчин, а не уши женщин.

אך עדיין לא מספיק הטעם ששבירת הלוחות היתה כמו קריעת שטר הכתובה, כי:

בנוגע לחטא העגל מפרש רש"י¹⁸ שהיו כמה סוגים: "אם יש עדים והתראה - בסייף... עדים בלא התראה וכו'"; אבל מלבדם, הנה רובם ככולם של בני ישראל לא חטאו בעגל¹⁹, ועל אחת כמה וכמה נשי ישראל, כמובא במדרש²⁰, שכאשר אהרן אמר "פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם גו"²¹, לא קבלו הנשים ליתן את נזמיהן... שנאמר²², ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם, באזני נשיהם אין כתיב כאן, אלא באזניהם".

21 שם, ב.
22 שם, ג.

18 תשא לב, כ.
19 ראה גם לקוטי שיחות שם הערה 36.
20 פרדר"א פמ"ה.

ПЕРВОИСТОЧНИК 5 Пиркей де-рабби Элиэзер, гл. 45

Рассудил Аарон про себя и сказал: «Если я скажу [сынам] Израиля: “Принесите мне серебро и золото”, они сразу принесут. Вместо этого я велю им принести украшения их жен и детей, и все расстроится само собой. Когда жены услышали просьбу, они отказались отдать свои украшения мужьям, сказав им: “Вы хотите создать скверну и мерзость, которая не имеет силы спасти”. Мужья не послушались.

Мужчины увидели, что женщины отказались отдать им свои украшения. В то время мужчины носили серьги, следуя египетскому обычаю... поэтому они сняли свои собственные серьги и отдали их Аарону, как сказано в стихе: “И весь народ снял золотые кольца, которые были в ушах их”. “В ушах их” – но не в ушах их жен».

Ребе

Если говорить о людях, непосредственно совершивших грех золотого тельца, то разбитие скрижалей ради защищало их от возможных обвинений Б-га в нарушении заповеди «Да не будет у тебя других богов». Но как объяснить разбитие скрижалей применительно к большинству в еврейском народе, не принимавшем участия в этом грехе?

דָּן אֶהְרֹן דִּין בֵּינוּ לְבֵין עַצְמוֹ, אָמַר: אִם אָנִי אוֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל “תָּנוּ לִי כֶסֶף וְזָהָב” מִיָּד הֵם מְבִיאִים. אֲלָא, הֲרִינִי אוֹמֵר לָהֶם “תָּנוּ לִי נְזָמֵי נְשֵׁיכֶם וְנְזָמֵי בְּנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם” וְהָיָה הַדְּבָר בְּטֹל מִמֶּנּוּ. שָׁמְעוּ הַנָּשִׁים וְלֹא קִבְּלוּ עָלֵיהֶם לָתֵן נְזָמֵיהֶן לְבַעֲלֵיהֶן, אֲלָא אָמְרוּ לָהֶם “אַתָּם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת שְׂקוּץ וְתוֹעֵבָה שְׂאִין בּוֹ כַּח לְהַצִּיל”. לֹא שָׁמְעוּ לָהֶם.

רָאוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁלֹּא קִבְּלוּ הַנָּשִׁים לָתֵן אֶת נְזָמֵיהֶן לְבַעֲלֵיהֶן, וְעַד אוֹתָהּ שָׁעָה הָיוּ הַנְּזָמִים בְּאֲזְנֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַמְצָרִיִּים וְכַמַּעֲשֵׂה הָעֵבְרִים, וּפָרְקוּ אֶת נְזָמֵיהֶם שְׁבָאֲזְנֵיהֶם וְנָתְנוּ, שֶׁנֶּאֱמַר “וַיִּתְּפְּרוּ כָּל הָעָם אֶת נְזָמֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּאֲזְנֵיהֶם”, בְּאֲזְנֵי נְשֵׁיהֶם אִין כְּתִיב כָּאן – אֲלָא בְּאֲזְנֵיהֶם.

ואם כן, בשלמא בנוגע לאלו שחטאו בעגל - יש צורך בשבירת הלוחות כדי שהקב"ה לא יוכל לטעון שבני ישראל עברו על הציווי "לא יהי' לך גו"; אבל מהו הטעם בשבירת הלוחות בנוגע לרוב בני ישראל שלא חטאו בעגל!?

Это особенно трудно понять, учитывая, что скрижали были даны каждому еврею в отдельности. Это следует из того, что заповеди были провозглашены в единственном числе: «Я Г-сподь, Б-г твой, Который вывел тебя из земли египетской», «Да не будет у тебя других богов». То же самое и с другими заповедями. И все же разбитие скрижалей затронуло не только совершивших грех, но и каждого из еврея, который его не совершал!

Как уже упоминалось, даже после того, как буквы и животворная сила «письмен Б-га» были сокрыты, скрижали все еще оставались «деянием Б-га».

Скрижали не могли вынести нисхождения

Это объясняет мидраш, согласно которому после того, как буквы исчезли, «скрижали стали тяжелыми в руках Моше... и разбились».

Помимо возвышенности (даже без букв) «деяния Б-га» самого по себе, несравнимого ни с чем сущим, на скрижалях были высечены еще и Десять заповедей, ставших с ними единым целым.

והגע עצמך: הלוחות ניתנו לכל אחד ואחד מישראל בפני עצמו, כמובן מזה שעשרת הדברות נאמרו בלשון יחיד²³: "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים גו"²⁴, לא יהי' לך אלקים אחרים גו"²⁵, ועל דרך זה בשאר הדברות; ואף על פי כן שובר משה את הלוחות - "ואשברם לעיניכם"²⁶, לא רק של חוטאי העגל, אלא גם של כל אחד ואחד מבני ישראל שלא חטאו בעגל!

וכאמור, שגם לאחרי שפרחו האותיות ונתבטלה המעלה של "מכתב אלקים" - נשארה עדיין המעלה ש"מעשה אלקים המה"!?

ועל זה בא הביאור בדברי המדרש שלאחרי ש"פרח אות הכתב מעליהם", "נמצאו כבדים על ידיו של משה... ונשתברו":

למרות המעלה הנפלאה של הלוחות מצד עצמם (גם ללא האותיות), ש"מעשה אלקים המה" שלא בערך כל שאר הבריאה - הרי לאחרי זה נתעלו ונחקקו בהם עשרת הדברות באופן שהתאחדו עם הלוחות עצמם.

25 שם ג.
26 עקב ט, ז.

23 יל"ש יתרו עה"פ (רמז רפז). ועוד.
24 יתרו כ, ב.

И как результат, когда буквы исчезли, скрижали «не могли этого снести». Став единым целым с Десятью заповедями, они «не желали» возвращаться к своему прежнему статусу «деяние Б-га». Нынешний статус, после исчезновения букв, лишал их их состоятельности.

Тот факт, что буквы исчезли со скрижалей стал для них «духовным крахом», который воплотился в их тяжеловесности. Это привело к физическому разбитию скрижалей: «Моше не мог удержать их... и бросил их из рук своих, и они разбились».

Святое тело не может вынести нисхождения

Отсюда мы можем понять, как «уход праведников» «разбивает» тело, подобно скрижалям.

Даже совершенные праведники после смерти возвращаются в прах. Почему это необходимо? После смерти тело больше не обладает душой, но в то же время оно сохраняет свой Б-гоизбранный статус, ведь выбор Б-га вечен. Почему же тогда оно должно разлагаться?

Объяснение здесь следует той же логике, что и в отношении разбития скрижалей. Скрижали лишились своей

ולכן, כאשר היו האותיות פורחות - לא יכלו הלוחות לסבול זאת, ושוב לא היו יכולים להסתפק במעלתם ש"מעשה אלקים המה", כיון שכבר "טעמו" ועד שנעשו מציאות אחת עם האותיות של עשרת הדברות, ונרגש אצלם שמציאותם עתה (לאחרי שפרחו האותיות) אינה נחשבת למציאות.

ונמצא, שהעובדה ש"פרח אות הכתב מעליהם", פעלה אצלם שבירה ברוחניות - כפי שהדבר בא לידי ביטוי בכך ש"נמצאו כבדים"; וכתוצאה מכך היתה גם השבירה כפשוטה, ש"לא יכול משה לסבול... והשליכן מידי ונשתברו", כמו שכתוב "ואשליכם גו' ואשברם"²⁶.

ועל פי זה מובן ש"סילוקן של צדיקים" פועל שבירת הגוף - כמו שבירת הלוחות:

מצינו שאפילו צדיקים גמורים שבין לעפרן¹⁴. ולכאורה אינו מובן מהו הצורך בענין זה: הן אמת שלאחרי סילוק הנשמה נשאר הגוף באופן שאין בו מעלת הנשמה, אבל עדיין יש בו מעלת הבחירה ("ובנו בחרת") שהיא בחירה נצחית, ואם כן, למה צריכה להתבטל מציאות הגוף!?

והביאור בזה - על דרך האמור לעיל בנוגע לשבירת הלוחות, שלאחרי שניתוספה בהם המעלה שנחקקו בהם עשרת

состоятельности, когда высеченные на них буквы Десяти заповедей исчезли.

Аналогичный процесс происходит и с еврейским телом. Хотя само тело избрано Б-гом, познав достоинство связи с душой, - позволяющее ему следовать Торе и заповедям в каждый момент времени, - оно лишается своей состоятельности, когда душа уходит. Поэтому и физически оно начинает разлагаться.

הדברות, הנה כאשר נוטלים מהם מעלה זו, שוב אינם נחשבים למציאות.

ועל דרך זה בנוגע לגופו של איש הישראלי - שאף שמצד עצמו יש בו מעלה הבחירה, הרי לאחרי ש"טעם" את העילוי שפעלה בו ההתקשרות עם הנשמה, שעל ידי זה היתה אצלו העבודה של קיום התורה והמצוות בכל יום ובכל רגע, הנה כאשר נעשה סילוק הנשמה מן הגוף, אזי הגוף בפני עצמו אינו נחשב למציאות, ולכן מתבטל ממציאיותו.

משיחת כ"ף מנחם אב ה'תשל"ב, רשימת השומעים בלתי מוגה.
תורת מנחם כרך ס"ט עמ' 137